

ΜΕΛ
ΙΣΣ
ΔΙ

Melissai, študentska revija Oddelka za klasično filologijo na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani.

Številka 3, študijsko leto 2025/2026

Urednica: Barbara Kovač

Ljubljana, Oddelek za klasično filologijo, Filozofska fakulteta
Univerze v Ljubljani

melissai.revija@gmail.com

Tisk: Birografika Bori

Naklada: 15 izvodov

Cena: brezplačno

**Revija je natisnjena s sredstvi Študentskega sveta
Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.**

Ljubljana, december 2025.

Spletna izdaja na voljo na:

<https://classics.ff.uni-lj.si/obvestila/studentsko-glasilo-melissai-nova-stevilka>

**UNIVERZA
V LJUBLJANI**

FF

**Filozofska
fakulteta**

Študentski svet
Filozofske fakultete

**UNIVERZA
V LJUBLJANI**

FF

**Filozofska
fakulteta**

Oddelek za
klasično
filologijo

Uvodnik

Čebelice se vračajo v koptski preobleki, ki je dobroda zaznamovala začetek novega študijskega leta s tečaji in predavanji v okviru Lavrinovih egiptoloških večerov. Poleg tega imamo nekaj čudovitih pesniških prispevkov, od helenističnega epigrama do latinske priredbe pesmi Impalae Cicuris, niti ne manjka pregled vsega, kar se je v teh mesecih dogodilo v filološkem svetu.

Veselo branje vam želim,

Urednica

O Frangeju in koptščini: prispevek koptološke skupine na Filozofski fakulteti

Pia Kos, Dominik Krapež, Jošt Martinčič, Urban Preinfalk

O koptološki skupini Filozofske fakultete

V preteklem študijskem letu (2024/2025) se je na Filozofski fakulteti v Ljubljani odvijal intenzivni tečaj koptščine. Začel se je zadnji dan v marcu in se nadaljeval naslednjih 10 delovnih dni po tri šolske ure dnevno. Namen tečaja je bil ponuditi študentom osnove koptske slovnice, da bi lahko ob koncu tečaja enostavnejše prevajali ostraka, in ključne informacije o koptski književnosti, o kateri se redko sliši. Slovnični del je pokrival dr. Ahmed Nakshara z Univerze Ain Shams, literarnozgodovinskega pa dr. Jan Ciglencečki (Filozofska fakulteta UL). Tečaj je organiziral Center za bližnjevzhodne študije FF, natančneje njegov Odsek za egiptologijo in koptologijo, ki mesečno organizira tudi Lavrinove egiptološke večere, ter Odsek za stare in sodobne bližnjevzhodne jezike in književnost.

Koptski jezik nosi izjemen kulturni in simbolni pomen v bogati zgodovini krščanstva v Egiptu, hkrati pa predstavlja zadnjo stopnjo staroegipčanskega jezika, pisanega v grški pisavi in z mnogimi grškimi izposojenkami. Vsakodnevno so ga med letoma 300 in 1000 n. št. uporabljale številne krščanske religijske skupnosti v Egiptu, ki so ga standardizirale, dokler ga na koncu ni zamenjala arabščina. Kljub temu pa koptski jezik ni bil monoliten, temveč je vključeval številne dialekte, med katerimi je bil za literarno ustvarjanje najpomembnejši, pa tudi splošno najbolj razširjen, sahidski (Layton, 2007: 1).

Puščavsko podnebje, ki prevladuje v Egiptu, je še posebej ugodno za ohranjanje antičnih ostankov, zato se nam je iz obdobja Koptov ohranilo veliko število rokopisov, ostraka in grafitov, ki se z vsakodnevnimi odkritji neprestano večja. S pomočjo tako obsežnega korpusa literarnih zapisov je mogoče koptsko kulturo preučevati tako jezikoslovno kot tudi zgodovinsko-kulturološko. Koptska književnost vključuje tako izvirna dela kot tudi številne prevode iz grščine, ki so jih v tistem času uporabljali v cerkvah in samostanih. Med njimi je tudi mnogo prevodov Svetega pisma, od katerih so prvi nastali okoli leta 300 n. št. Ravno svetopisemska besedila tvorijo osnovo koptskega literarnega ustvarjanja, ki so ga pozneje nadgradili opati, med katerimi so najbolj znani Pahomij, Teodor, Besa in Šenute. Slednji je verjetno najplodovitejši koptski avtor in prvi, ki je prispeval k standardizaciji jezika. Njihova besedila nam nudijo vpogled v dnevno življenje menihov, prav tako pa tudi v ideologijo cenobitskega asketizma ter tako zaobjemajo zasebno in javno sfero v obliki poslovnih dokumentov in osebnih pisem. Ohranila so se tudi številna filozofsko-religijska besedila, med katerimi je najbolj znana zbirka rokopisov iz Nag Hammadija, ki so jo odkrili leta 1945 in predstavlja pravo zakladnico besedil za preučevanje gnosticizma (Layton, 2007: 1–2).

Koptski besednjak izhaja iz dveh virov. Egipčansko-koptske besede in slovnične strukture so bile prevzete iz avtohtonega jezika, ki se je uporabljal v dolini reke Nil, grško-koptske besede pa so bile v veliki meri prevzete iz grščine v času po makedonskem pohodu 332 pr. n. št., ko jih je grška oblast s sedežem v Aleksandriji vsilila Egipčanom. Grščina je bila prav tako administrativni jezik rimske in bizantinske province v Egiptu, dokler je ni sčasoma spodrinila arabščina. Približno

četrtna sahidsko-koptske Nove zaveze vsebuje grško-koptske besede. Tudi koptska abeceda je bila prevzeta iz grščine – od 30 črk jih je kar 24 grških, preostalih 6 pa je egipčanskih, zato nam lahko poznavanje predvsem stare grščine močno olajša učenje koptskega jezika (Layton, 2007: 2–3).

Glavni Nachleben intenzivnega tečaja koptskega jezika pa niso bila vsa znanja, informacije in poznanstva, ki so se spletla v 14 dneh poteka tečaja, temveč ustanovitev koptološke skupine, ki je začela delovati po koncu tečaja. Namen skupine je prevajati in raziskovati različna koptska besedila. Člani skupine se srečujejo ob torkih popoldne, sestavljena pa je iz profesorjev in študentov vseh stopenj, ki se tako lahko interdisciplinarno lotevajo raziskovanja koptske kulture. Med člani je največ jezikoslovcev z Oddelka za primerjalno jezikoslovje, pa tudi z Oddelka za klasično filologijo, Oddelka za filozofijo in Oddelka za sociologijo.

V oktobru 2025 smo imeli drugi nadaljevalni intenzivni tečaj z naslovom »Papirologija v dialogu«, tokrat v Egiptu na Francoskem inštitutu za orientalno arheologijo, kjer trenutno deluje dr. Ahmed Nakshara. V novembru 2025 je koptološka skupina prejela tudi precej medijske pozornosti s strani radijskih postaj Val 202 in Ars. Prav tako v novembru je na Filozofski fakulteti v Ljubljani potekala delavnica »Glimpses of Daily Life Through Documentary and Literary Texts«, v okviru katere sta nas obiskala dr. Maher Eissa (Univerza v Fajumu) in dr. Florian Rösch (Univerza Ludwiga Maximilliana v Münchnu), ki je s sabo pripeljal tudi svoje študente. V okviru delavnice so študentje in profesorji z vseh treh univerz skupaj prevajali nekoliko zahtevnejša koptska besedila, hkrati pa so se spoznavali s širšim kontekstom, v

katerem so sama besedila nastala, ter obenem predstavili svoje raziskovalne poti za naprej.

Kdo je bil Frange?

Frange (kop. φραγγε) je bil koptski menih in asket, dejaven v Tebaidi (Zgornji Egipt) v prvi polovici 8. stoletja. Sam se v pismih dosledno označuje kot ρμ-πετεμουτ, »človek iz Petemuta« (današnji el-Medamud na vzhodnem bregu Nila severno od Luksorja). Poznamo ga predvsem po izjemno obsežnem korpusu ostraka (preko tisoč), ki so bile najdene v grobnici TT 29 v tebanski nekropoli. Tam je živel in delal v okolici gore Džeme. Preživljal se je z ročnim delom (tkanje, pletenje, izdelava knjig) in hkrati intenzivno pisal. Na črepinje amfor in na koščke apnenca je zapisoval sporočila svojim sorodnikom, znancem in sosednjim samostanskim naselbinam.

Ko je Frange zapustil Petemut, je prečkal Nil in se naselil na gori Džeme, v ponovno uporabljeni grobnici Amenemopeja (TT 29). Iz pisem je razvidno, da ta selitev in sama lokacija nista bili v celoti plod njegove svobodne odločitve in da se je na gori sprva počutil tuje. Čeprav se nikoli izrecno ne imenuje menih (μοναχος), več zapisov kaže, da je bil eden izmed »menihov gore Džeme« (μοναχος μπτοου νχημε), torej asket, ki je živel v eni izmed številnih manjših celic med mestom Džeme (današnji Medinet Habu) in samostanom sv. Fojbamona (današnji Deir el-Bahari).

Frange je večino časa preživljal v svoji celici (tj. grobnici), kjer je po vsej verjetnosti napisal večino svojih pisem. Iz njih se jasno izrisuje tudi njegov značaj. Skoraj vedno se imenuje »ponižni« (ελαχιςτος) ali »grešni« (περρινοβε) Frange, po drugi

strani pa nastopa kot avtoriteta majhne asketske skupnosti na gori Džeme. Bil je eden od glavnih dopisnikov z vasmi na drugi strani reke. V besedilih se prepletajo nežni bratovski pozdravi, prošnje, skrbi za bolne in vdove, ostre pripombe, kadar kdo ne izpolni obljube, ter užaljena razočaranja nad »velikimi ljudmi« (ΝΟΒΗΡΩΜΕ), ki mu omejujejo gibanje ali ne prisluhnejo njegovim prošnjam.

Njegova pisma odsevajo priljubljene motive egiptovskega meništva: večkrat se sklicuje na najplodnejšega koptskega pisatelja, opata Šenuto, in pogosto razpravlja o idealu popolne askeze, za katero so potrebne kreposti in odrekanje skušnjavam.

Poleg tega, da je Frange deloval kot duhovna avtoriteta, je v lokalni skupnosti imel tudi vlogo učitelja pisanja. Kljub temu da ni bil poklicni ali pravni pisatelj, so ostraka priča njegovemu intenzivnemu pisanju pisem, sposobnosti posnemanja različnih pisav in prepisovanju knjig. Številne ohranjene vaje in šolska pisma kažejo, da je drugim, med njimi svojemu učencu Mojzesu, posredoval osnovne vzorce pisanja pisem. Posebej pomemben del njegovega pisanja predstavlja obsežna korespondenca z njegovo sorodnico Tsie iz Petemuta, ki odpira redko dokumentiran pogled v pismenost žensk, v lokalne ekonomske izmenjave in v čustveno dimenzijo vezi med menihi in laičnimi skupnostmi v tebanskem prostoru 8. stoletja.

Frangejevi fragmenti nam predstavijo močno, čustveno in izrazito zgovorno osebo – človeka, ki je svojo meniško poklicanost živel v napetosti med željo po samoti in nujno odvisnostjo od gostoljubja, dela in zvestobe drugih.

Frangijeve ostraka

Začetnikom najprijaznejše so Frangove ostraka, kratka, nekaj stavčna besedila, napisana na različnih predmetih z relativno preprosto slovnico. Z besedo ὄστρακον (ostrakon) so stari Grki označevali želvice in morske školjke (beseda »ostrica« ima enak koren). Izraz se je uporabljal tudi za druge predmete, kot so lonci in, natančneje, črepinje razbite lončenine. Danes besedo ostrakon uporabljamo za lončarske črepinje, ki so se uporabljale kot pisalna površina. Po analogiji beseda ostrakon označuje tudi apnenčaste luske, ki so se uporabljale kot pisalna podlaga; čeprav fragmenti te vrste ne izvirajo iz lončenine, imajo enake dimenzije in tipologijo uporabe kot ostraka v ožjem pomenu besede (Maltomini, 2022: 33).

Ostrakon 59

Ϝ ΠΙΕΛΑΧΙΣΤΟΣ

ϘΡΑΝΓΕ ΠΡΜ̄ΠΕΤΕ-

ΜΟΥΤ · ΕϘΣΖΑΙ Μ̄ΜΩΥΣΗC

Ν̄ΤΙΖΕ ΧΕ ΔΙΧΙΤΚ̄ ΖΩC

5 ΠΙCΤΟΣ · ΔΥΩ ΟΝ ΖΩC · CΟΝ

ΧΕ ΔΚΧΟΟC ΝΔΙ ΧΕ ΤΙΝΔ-

Ν̄ΙΑΔΥ ΝΔΚ Ζ̄ΝΟΥΒΕΠΗ Ν̄ΤΕ-

ΝΟΥ ΕΙC ΠΩΔΧΕ ΡΩ · ΔΚΤΑΚΟ

ΠΩΔΧΕ ΤΕΝΟΥ Ρ̄CΠΟΥΔΗ

10 ΝΙΜ Ν̄ΓΧΟΟΥ ΝΕΝΙΑΔΥ

ΝΑΙ ΖἸΝῸΥΒΕΠΗ ΜἸΜΟΝ

ΕΚΑΜΕΛΕ ΠΕΚΖΗΤ

ΝΑΖΙΣΕ ΟΥΧΑΙ

ΖἸΜΠΧΟΕΙΣ.

Prevod:

Najponižnejši¹ Frange iz Petemuta piše Mojzesu takole:² »Imel sem te za [5] zaupanja vrednega in povrh še za brata, saj si mi rekel to: »Hitro³ ti bom prinesel nekaj lanu.« Zdaj pa poglej! Požrl⁴ si besedo. Zdaj se karseda potruди [10] in mi hitro pošlji ta lan. Kajti če boš malomaren, bo trpelo tvoje srce. Bodi zdrav v Gospodu.«

Ostrakon 61

Ⲣ ΔΝΟΚ ϘΡΑΝ

ΓΕϞ· ΕϘΖΑΙ.ἸΠΤΕϘΒΙΧ

[Μ]ΦΟΙΒΑΜΩΝ ΧΕ

[Ε]ΠΙΔΗ ΔΚΕΙ ΝΑΙ.ΕΠΤΟΟΥ

5 ἸΧΗΜΕ ΜἸΠΕΚΩΗΡΕ ΔΙ..

¹ ελαχιστος, 'skromen', 'ponižen', 'najmanjši' (gr. ελάχιστος). Gre za atributivni izraz skromnosti, ki so ga uporabljali kleriki in menihi v presežniškem pomenu.

² χε je členica, ki napoveduje premi in odvisni govor. V tem primeru stoji namesto narekovajev, lahko pa se uporablja tudi za vprašanje ali pojasnjevalno.

³ ΖἸΝῸΥΒΕΠΗ, 'hitro' iz ΒΕΠΗ 'hiter, ΖἸἸ'na'.

⁴ ΔΜΕΛΕ, 'zanemariti', 'ignorirati', 'biti brezskrben, malomaren' (gr. ἀμελέω).

†ϣΤΟΟΥ Ν̄ΣΟΕΙΩ Ν̄ΚΕ
ΡΑΙΑ ΝΑΚ ΑΚΧΟΟΣ ΧΕ †ΝΑ

ΤΑΛΟ ΠΖΟ Ν̄ΣΟΓΟ · ΕΤΑΝΙΤ

Ν̄ΤΑΝ̄Τ̄ ΝΑΚ ΤΕΝΟΥ ΚΑ

10 ΚΩΣ ΝΑΚ ΧΕ ΑΚΤΑΚΟ

ΠΩΔΧΕ ΤΕΝΟΥ Ν̄ΘΕ ΕΤΕΠΑ

ΕΙΩΤ ΒΙΚΤΩΡ ΝΗΥ ΝΑΚ

Μ̄ΝΤΕΒΛΛΧΕ †ΠΖΟ Ν̄ΣΟΓΟ ΝΑϣ

ΕΤΝΑΝΟΥϣ Ν̄Ϛ̄Ν̄Τ̄ ΝΑΙ.Εϣ

15 ΝΗΥ Ν̄ΤΑϞΑΖΜΕϣ ΣΟΟΥ

Ν̄ΣΟΓΟ ΝΑΙ.ΕΝΑ

ΝΟΥΟΥ Μ̄ΝΤΕΠΕΚ

ΖΗΤ ΖΙϞΕ ΧΕ ΔΚ

ΔΜΕΛΙ

20 ΕΜ[ΔΤ]Ϟ

Prevod:

Jaz sem Frange, ki piše⁵ Fojbamonu. Ko si prišel k meni na goro⁶ [5] Džeme s svojim sinom, sem ti dal štiri pare trakov

⁵ εϣϞΖΑΙ.Ν̄ΤΕϣϞΙΧ db. 'ki piše s svojo roko'.

⁶ ΠΤΟΟΥ, 'gora' ali 'samostan'.

blaga. Ti pa si rekel: »Naložil bom ho⁷ dobrega⁸ žita in ti ga dal.« Grdo od tebe [10], da nisi držal besede.⁹ Ko bo moj oče Viktor prišel k tebi s črepinjo,¹⁰ mu daj mero dobrega žita, da mi ga prinese, [15] ko pride, in ga bom zmlél. Pošlji mi dobro žito, da ne bo tvoje srce trpelo, ker si bil zelo malomaren.

Ostrakon 83

Ἰϸ ΠΕ Χϸ ΝΑ ΝΑΝ

Ϡ ΑΝΟΚ ΦΡΑΝΓΕ ΜΝ̄

ΜΩΥΧΗC ΕΥCΖΑΙ.ΕΥΩΙΝΕ

ΕΠΕΥΜΕΡΙΤ ΝΕΙΩΤ ΕΤΝΑ

5 ΝΟΥϠ ΔΑΥΕΙΔ ΜΝ̄ΤΕΥΜΑΔΥ

ΜΜΑΙΝΟΥΤΕ ΜΕCΕΙΔΝΗ

ΤΝ̄ΩΙΝΕ ΟΝ ΕΝΕΤΝ̄ΩΗΡΕ

ΠΑΧΟΙΕC Ἰϸ ΠΕΧϸ ΜΝ̄ΝΕ

ΩΛΗΛ Ν̄ΝΕΤΟΥΔΑΒ ΤΗΡΟΥ

10 ΕΥΝΑCΜΟΥ ΕΡΩΤΝ̄

ΟΥΧΑΙ.ΖΜ̄ΠΧΟΕΙC

(2. stran)

⁷ ζο, mera za žito in krmo.

⁸ ετανιτ je soromenka za ετνανουϠ, 'dober'.

⁹ τενουϠ κακως νακ χε ακτακο πωαχε db. 'Zdaj ti je slabo, ker si uničil besedo.'

¹⁰ βλλχε, 'črepinja' (gr. ὄστρακον). Standardni zapis: βλχε.

- 12 ϙ αΡΙΤΝΟΒ Ν
 ΑΓΑΠΗ ΤΕΝΜΕ
 ΡΙΤ ΜΜΑΔΑΥ ΜΜΑΙ..
- 15 ΝΟΥΤΕ ΜΕΣΕΙΑΝΗ Ν
 ΘΕ ΕΤΕΡΕΚΥΡΙΚΟΣ ΝΗΥ
 ΝΗ ϙΟΥΚΟΥΙ..ΝΝΕΖ
 ΝΑϙ Νϙ̄ΝΤ̄ϙ̄ ΝΑΝ ΕϙΝΗΥ
 ΧΕ ΤΕΧΡΙΑ ΤΕϙ · ΕΜΑΤΕ
- 20 ΕΜΑΤΕ ΠΕΖΗΤ ΝΑΜ
 ΤΟΝ Ζ̄Ν̄ΖΩΒ ΝΙΜ
 Ν̄ΤΗ ΖΑΜΗΝ

Prevod:

Jezus Kristus, usmili se nas! + Midva,¹¹ Frange in Mojzes, piševa in pozdravljava najinega dragega in dobrega očeta [5] Davida ter najino pobožno mater Mesiane. Pozdravljava tudi vajine otroke. Moj gospod Jezus Kristus in molitve vseh svetnikov [10] vaju bodo blagoslovili. Bodita zdrava v Gospodu.

(2. stran) + Bodi tako ljubezniva, naša draga in pobožna mati [15] Mesiane. Ko Kurikos prispe k tebi, mu daj malo olja, da

¹¹ ΔΝΟΚ, db. 'jaz'.

nama ga prinese, ko bo prispel, saj ga zelo potrebujeva.¹² [20]
Tvoje srce bo pomirjeno glede vseh tvojih¹³ zadev. Amen.

Viri:

Layton, Bentley. 2007. *Coptic in 20 Lessons: Introduction to Sahidic Coptic with Exercises & Vocabularies*. Leuven: Peeters.

Maltomini, Francesca. 2013. "Greek Ostraca: An Overview." *manuscript cultures* 5: 33–41. <https://www.csmc.uni-hamburg.de/publications/mc/files/articles/mc05-articles-maltomini.pdf>.

Boud'hors, Anne, and Chantal Heurtel. 2010. *Les Ostraca Coptes de la TT 29: Autour du Moine Frangé*. Bruselj: CReA-Patrimoine.

¹² τερχια, 'potreba', 'nujnost' (gr. χρεία).

¹³ ⲛⲧⲏ, verjetno ⲛⲧⲉ kot svojilni zaimek, 2. os. ed. ž. sp.

PREVODI

The Less I know The Better, Tame Impala

Someone said they left together
I ran out the door to get her
She was holding hands with Trevor
Not the greatest feeling ever
Said, "Pull yourself together
You should try your luck with Heather"
Then I heard they slept together
Oh, the less I know the better
The less I know the better

Oh my love, can't you see yourself by my side
No surprise when you're on his shoulder like every night
Oh my love, can't you see that you're on my mind
Don't suppose we could convince your lover to change his mind
So goodbye

She said, "It's not now or never
Wait ten years, we'll be together"
I said, "Better late than never
Just don't make me wait forever"
Don't make me wait forever
Don't make me wait forever

Oh my love, can't you see yourself by my side?
I don't suppose you could convince your lover to change his
mind
I was doing fine without ya
'Til I saw your face, now I can't erase

Quo minus scio, eo melius, Impala cicur

Aliquis dixit eos una abisse.

Excurri foras, ut eam assequerer.

Manus tenuit cum Trevore.

Videlicet non cepi voluptatem immensam ex eo.

Dixi: "Collige te,

quaere fortunam apud Heatherem."

Deinde audivi eos concubuisse.

Eheu, quo minus scio, eo melius.

Quo minus scio, eo melius.

Eheu, desiderium meum, nonne animo fingis te mihi latus tegere?

Haud improvisum est cum paene omni nocte in humeris eius iaces.

Eheu, desiderium meum, nonne animadvertis te in animo meo haberi?

Ne opineris nos amatori tuo persuadere posse, ut consilium mutet.

Cum ea ita sint, vale.

Dixit: "Potestas data non est tibi statim utenda.

Opperire decem annos, una erimus.

Dixi: "Melius sero quam numquam, dummodo non facias, ut aeternum opperiar.

Ne facias, ut aeternum opperiar.

Ne facias, ut aeternum opperiar.

Eheu, desiderium meum, nonne animo fingis te mihi latus tegere?

Giving in to all his bullshit
Is this what you want, is this who you are?
I was doing fine without ya
'Til I saw your eyes turn away from mine
Oh, sweet darling, where he wants you
Said, "Come on Superman, say your stupid line"
Said, "Come on Superman, say your stupid line"
Said, "Come on Superman, say your stupid line"

Non opinor te amatori tuo persuadere posse, ut consilium mutet.

Bene mihi fuit sine te,
donec vultum tuum vidi, nunc non efficio, ut memoriae elabaris.

Concedis omnibus nugis eius.

Visne haec, esne talis?

Bene fuit mihi sine te,
donec vidi oculos tuos a me avertisse.

Eheu, deliciae, tu es, ubi te disponit.

Age, vir illustris, dic versum stultum

Age, vir illustris, dic versum stultum

Age, vir illustris, dic versum stultum

Prevedel Martin Mlakar.

Grška antologija 5

11 ΑΔΕΣΠΟΤΟΝ

Εἰ τοὺς ἐν πελάγει σόζεις, Κύπρι, κάμῃ τὸν ἐν γᾶ
ναυαγόν, φιλή, σῶσον ἀπολλύμενον.

11 NEZNANI

Če rešiš jih na morju, Kiprida, reši zdaj mene,
brodolomca na kopnem, ljuba, ki umiram.

50 ΑΔΕΣΠΟΤΟΝ

Καὶ πενίη καὶ ἔρωσ δύο μοι κακά· καὶ τὸ μὲν οἴσω
κούφωσ, πῦρ δὲ φέρειν Κύπριδος οὐ δύναμαι.

50 NEZNANI

Uboštvo in ljubezen sta moji dve nesreči. Prvo zlahka
bom prenašal, a ognja Kipride ne zmorem.

68 ΛΟΥΚΙΛΛΙΟΥ, οἱ δὲ ΠΟΛΕΜΩΝΟΣ ΤΟΥ ΠΟΝΤΙΚΟΥ

εἰς Ἔρωτα

Ἦ τὸ φιλεῖν περιγράφον, Ἔρωσ, ὅλον ἢ τὸ φιλεῖσθαι
πρόσθεσ, ἴν' ἢ λύσης τὸν πόθον ἢ κεράσης.

68 LUKILIJ ali POLEMON PONTSKI

O Ljubezni

Izbriši ljubiti, Eros, v celoti, ali dodaj biti ljubljen, da me
razvežeš hrepenenja ali ga ublažiš.

98 ΑΔΗΛΟΝ, οἱ δὲ ΑΡΧΙΟΥ

Ὅπλιζευσ, Κύπρι, τόξα καὶ εἰς σκοπὸν ἤσυχος ἐλθὲ
ἄλλον· ἐγὼ γὰρ ἔχω τραύματος οὐδὲ τόπον.

98 NEZNANI ali ARHIJA

Z lokom oboroži se Kiprida in mirno odidi
k drugi tarči, saj jaz za rano nimam prostora.

261 ΑΓΑΘΙΟΥ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΥ

Εἰμι μὲν οὐ φιλόοινος· ὅταν δ' ἐθέλῃς με μεθύσαι,
πρῶτα σὺ γευομένη πρόσφερε, καὶ δέχομαι.

εἰ γὰρ ἐπιψαύσεις τοῖς χεῖλεσιν, οὐκέτι νήφειν
εὐμαρὲς οὐδὲ φυγεῖν τὸν γλυκὸν οἰνοχόον·

5 πορθμεύει γὰρ ἔμοιγε κύλιξ παρὰ σοῦ τὸ φίλημα
καὶ μοι ἀπαγγέλλει τὴν χάριν ἣν ἔλαβεν

216 AGATIJA SHOLASTIK

Vino mi ni ljubo, a če me želiš opiti, najprej ga
okusi ti in mi ga ponudi in bom sprejel.

Saj, ko dotakne tvojih se ust, se ni moč vzdržati
niti ubežati tej sladki čaši vina,

namreč ta čaša prinaša tvoj poljub k meni in mi
sporoča, kakšno veselje je doživela.

266 ΠΑΥΛΟΥ ΣΙΛΕΝΤΙΑΡΙΟΥ

Ἀνέρα λυσοητῆρι κυνὸς βεβολημένον ἰῶ
ῥῥασι θηρείην εἰκόνα φασὶ βλέπειν.
λυσοῶων τάχα πικρὸν Ἔρωσ ἐνέπηξεν ὀδόντα
εἰς ἐμὲ καὶ μανίαις θυμὸν ἐληΐσατο.
Ὡ σὴν γὰρ ἐμοὶ καὶ πόντος ἐπήρατον εἰκόνα φαίνει
καὶ ποταμῶν δῖναι καὶ δέπας οἰνοχόον.

266 PAVEL SILENCIARIJ

Pravijo, da ko moža rani ugriz steklega psa, še
celo v vodi vidi zverinsko podobo.
Morda pa besneči je Eros zabodel trpke zobe
vame in z blaznostjo napadel moje srce,
saj se mi tvoja ljuba podoba prikaže v morju,
vrtincih rek in čaši, ki toči mi vino.

Prevedla Lina Kadunc.

PESMI

Leti, brž, čebelica, zmešaj nektar

Leti, brž, čebelica, zmešaj nektar
svežih rož, ki rastejo v zemlji svetli,
kamor pada marmor namesto dèžja,
marmor prastarih.

Zberi venec Sapfe, Alkaja z Lezba,
med napravi lirikov, panj izdelaj
tesnih verzov Pindarja, shrani notri
zvitke Homerja

Roj ustvari, celo falango: Cezar,
Tacit, Plinij, Katon, Salustij, Kasij,
brona piscev, marmorja, bojne vrste
cele ohrani.

Leti brž čebelica, zmešaj nektar,
med napravi lirikov, panj izdelaj
brona piscev, marmorja, bojne vrste –
leti do smrti.

Blaž Sušnik

KRATKE NOVIČKE

FAKULTETNE IN UNIVERZITETNE NAGRADE

Vedno znova z veseljem vidimo, da tako majhen oddelek, ki je pogosto kar malo zapostavljen, če se gleda na splošno, gotovo v najpomembnejših stvareh ne zaostaja. Tudi letos nas je znova presenetila sezona nagrad in podelitev in to kar na večih področjih!

Novembra so bile podeljena priznanja Študentskega sveta FF UL, kjer je prejela priznanje za izredne pedagoške dosežke naša dolgoletna lektorica latinščine, ga. Breda Čop, ki se je letos upokojila. O razlogih za njeno imenovanje bi se lahko razpisali, a tisti, ki jih je učila latinščine, že vedo, kako upravičeno je takšno priznanje, drugim naj govori preprosto dejstvo, da je bila (verjetno edina izmed nagrajencev) predlagana kar dvakrat, tudi na Oddelku za umetnostno zgodovino. Priznanje je v njenem imenu prevzela prof. Inkret kot predstojnica. Ni pa bila lekt. Čop edina nagrajenka z našega oddelka. Tjaša Šimunič je prejela priznanje za izreden študijski uspeh na magisteriju, kar gotovo nikogar ne preseneča, neuradno pa tudi (pssst!) za njeno neumorno delo kot prejšnja predstavnica oddelka v ŠS.

Tudi univerzitetne nagrade decembra so bile velik uspeh. Spet se je znašla na seznamu Tjaša, zraven pa tudi Matic Kristan, oba sta bila nagrajena za izredne študijske in obštudijske dosežke. Tako se za Tjašo omenja sodelovanje pri Kerii in Clotho, Matic pa je pripravil razstavo o Antonu Sovretu ob šestdesetletnici njegove smrti, pa tudi zdaj še naprej pogloblja in postavlja temelje slovenske sovretologije. Obema nagajencema iskreno čestitamo!

FESTIVAL ANTIKA

Festival Antika, kot vedno postavljen na zadnji septembrski petek, je bil tudi letos velik uspeh. Dijake in učence je čakala vrsta zanimivih aktivnosti in delavnic, pri izvedbi pa poleg nas seveda sodelujejo tudi Narodni muzej Slovenije, Mestni muzej, Slovenski šolski muzej, KD Vespesjan, Frančiškanski samostan na Tromostovju in inštitut HERODOT. Zimzelenim klasikam, kot so *Hiper, super*, sprehod po antični Emoni in rimska učna ura, se je pridružilo tudi nekaj novih delavnic: *Vas loquens*, kjer so učenci okrasili lastno antično vazo, *Harrius Potter*, ki, kot ime namiguje, raziskuje latinske vplive v popularni knjižni zbirki, in *Antično gledališče*. Ovekovječeni smo bili celo v Dnevniku, v prispevku, ki modro ugotavlja, da je rimska Emona še danes zanimiva mladim.

Žal pa je legla na lep spomin črna koprena, kajti Festival Antika je bil tudi zadnji dogodek, kjer je bil zapažen naš ljubi Stilus Sapiens Maior, naj mu bo zemlja lahka! Opustili smo že up na njegovo vrnitev.

Vas loquens

Učna ura v Emoni

Harrius Potter

GOSTUJOČA PREDAVANJA

Aprila sta nas obiskala dva profesorja z Univerze v Seattlu. Poslušali smo predavanje prof. Catherine Connors o t. im. *Fragmentum Grenfellianum*, papirusnem fragmentu z elegijo oz. preddverno pesmijo, ki je predmet mnogih raziskav in zanimanja, ker v vlogi lirskega subjekta nastopa ženska.

Njen kolega, prof. Stephen Hinds, nam je predaval o poznoantičnem avtorju Avzoniju, galskem učitelju cesarja Gracijana, in njegovih makaronskih verzih, ki mešajo grščino, jezik Avzonijevnih prednikov, z latinščino – vendar to ni bila Avzonijeva izvirna domislica, kot smo izvedeli, saj imajo podobni prijem v rimski poeziji že dolgo zgodovino.

Novembra je v Ljubljani gostoval Vassilios P. Vertudakis, profesor starogrške filologije na atenski univerzi. Njegovo prvo predavanje z naslovom Od Platona do Aristeneta nam je osvetlilo delo poznoantičnega/zgodnjebizantinskega pisca, ki se je posvečal za tisti čas očitno drzno erotičnim proznim sestavkom v obliki pisem, pri tem pa se je močno zgledoval po Platonovih dialogih. Drugo predavanje se je posvečalo barbarskosti in tujosti v erotični elegiji, kot se pojavlja v Grški antologiji. Kot ugotavlja prof. Vertudakis, tukaj pogosto prevzema sekundarne pomene krutosti in neizprososti pri nedostopni ljubimki ali ljubimcu.

GROŠLJEV SIMPOZIJ

Kadar se statistika izposoje v knjižnici začne močno nagibati v prid nečemu ali nekemu, je to takoj povod za sumničavost; to, da je konec leta 2024 vsak drugi obiskovalec naravnost hrepenel po Pindarju, je bil jasen pokazatelj, da se nekaj kuha. In res: od 17. do 19. marca je atrij ZRC SAZU znova gostil osrednji klasičnofilološki simpozij, tokrat seveda posvečen največjemu grškemu liriku arhajske dobe. Dragoceno je bilo tudi, da smo imeli v naši sredi največjega slovenskega poznavalca Pindarja, prof. Senegačnika, ki je prevedel slovensko izdajo.

Moram reči, da sem se kar malo ustrašila, ko je bila tema napovedana: naslov se je zdel precej bolj ozko zastavljen kot prejšnja leta, a izkazalo se je, da so bile skrbi zaman. Ne le da se da o Pindarju še mnogo povedati, da se povedati toliko, da bi predavatelji in slušatelji rabili vsaj še kakšen dan simpozija več, sodeč po zamudah, ki smo jih nabrali tekom predstavitev in diskusij. Naj to zadostuje kot dokaz, da je Pindar še kako živ.

1700 LET NICEJE

Leta 2025 smo obeleževali okrogle obletnice več stvari, a prav posebno okrogla in častitljiva je bila tista, ki označuje 1700 let od prvega ekumenskega koncila, ki je bil sklican leta 325 v Niceji. Pod budnim očesom cesarja Konstantina so zbrani škofje večinoma obsodili Arija in njegove somišljenike in postavili temelje veroizpovedi, ki jo kristjani izpovedujejo še danes. Seveda smo imeli letos podoben zbor v organizaciji FF in Teološke fakultete, ki se je začel s plenarnimi predavanji p. Mirana Špeliča in prof. Alenke Cedilnik. Ta ura in pol

pregleda, kdaj in kje je kateri škof zapadel v herezijo, nam je kasneje prišla hudo prav, saj smo zaradi tega lahko boljše razumeli prispevke, ki so sledili. Tu so sodelovali tudi naši kolegi z oddelka: o. Sava Mikić s prispevkom o terminologiji ekumenskega koncila, Blaž Sušnik s prispevkom o poganski reakciji in Julijanu Odpadniku ter Rok Ribič s pregledom arijanstva v Poetovionii.

Kolega Sušnik ni le pripravil odličnega prispevka, ampak je z njim tudi zaključil tri minute predčasno. Iskrene čestitke!

Simpozij se je zaradi vsem znane hude prostorske stiske na FF sklenil na Teološki fakulteti s predstavitvijo nove knjige *Nicejski koncil (325)*, kjer so avtorji Jan Dominik Bogataj, Benjamin Bevc in prof. Alenka Cedilnik zbrali, predstavili in prevedli nekaj najpomembnejših besedil, ki se tičejo tega prelomnega obdobja. Dogodek je s petjem obogatila vokalna skupina Tromostovje, v kateri je nastopil tudi naš Benjamin Božič. O incidentu s credom pa tu ne bom, da ne bo problemov.

KROŽEK NOVOGRŠKE KNJIŽEVNOSTI

Bližnja, a dolgo zanemarjena, takšna je bila leta in leta usoda novogrške književnosti v Sloveniji. Prevodi so bili redki in pogosto so v slovenščino prikapljali preko angleščine, nemščine ali katerega drugega jezika. Zato je zelo lepo videti, da se zadnja leta dogaja pravi bum na tem področju, vsako leto izide nekaj novih prevodov, vse več se govori in piše o grških pisateljih in pesnikih. Letos je tako prof. Lara Unuk, ki je tudi ena izmed najbolj aktivnih prevajalk iz nove grščine, ustanovila krožek novogrške književnosti, kjer smo v letnem semestru predelali pester izbor avtorjev in del v njenih prevodih, od konca devetnajstega stoletja s Pinelopi Delta do najnovejše poezije in proze avtorjev, kot so Kiki Dimula, Zirana Zateli in Makis Citas. Ogledali smo si celo film po scenariju slovitega dramatika Kambanelisa. V zimskem semestru smo nadaljevali s podrobnim pregledom Kavafisa, nato nam je prevajalka, prof. Jelena Isak Kres, predstavila Janisa Ricosa, staro leto pa smo zaključili z nobelovcem Elitisom. Tudi v prihodnosti vabimo k sodelovanju vse, ki jih novogrška književnost in kultura zanimata, saj znanje grškega jezika ni potrebno. Krožek poteka hibridno preko zooma in v živo, trenutno pa je v delu tudi spletna stran, kjer bodo objavljeni študentski prispevki.

S prof. Isak Kres o Ricosu.

BRUCOVANJE

Tradicionalno brucovanje v Foculusu je bilo na pustni torek in reči je treba, da smo se izkazali kar vsi, ne samo bruci. Nekaj najboljših in najbolj izvirnih mask je treba seveda omeniti tukaj. Zbrano družbo so očarali Neža Šarlah kot zlato runo, Ana Svenšek kot zогlenel papirusni zvitek iz Herkulaneja, Martin Mlakar kot Tony Soprano in Tjaša Šimunić kot dama na dvoru Friderika III, med profesorji pa sta bila izredna Brane Senegačnik v beneški maski in Sonja Weiss kot Leda.

Po tradicionalni pici in okrepčilu smo začeli s programom. Bruci so rešili nekaj lažjih slovničnih zagat in se pomerili v prepevanju klasičnih filoloških popevk v prevodu Matica Kristana in Mete Bergamasco, šele potem so imeli čast napisati svoja filološka imena v oddelčno knjigo. Vpisanih je bilo sedem novincev.

Med latinskimi filologi torej:

Adrijana Slemc – Hadriana

Dora Drevenšek – Umbra

Matej Želko – Mathaeus

Med grškimi filologi:

Emma Horvat Imre – Έμμελώνη

Monika Barić – Μονηλόπιτα

Lina Kadunc – Σιδηρωτηκούσα

In filolog obeh jezikov:

Blaž Karlin – Advocatus Philologorum Classicorum

Hudo izpraševanje s strani tutorik, profesorski zbor budno pazi, da je vse prav.

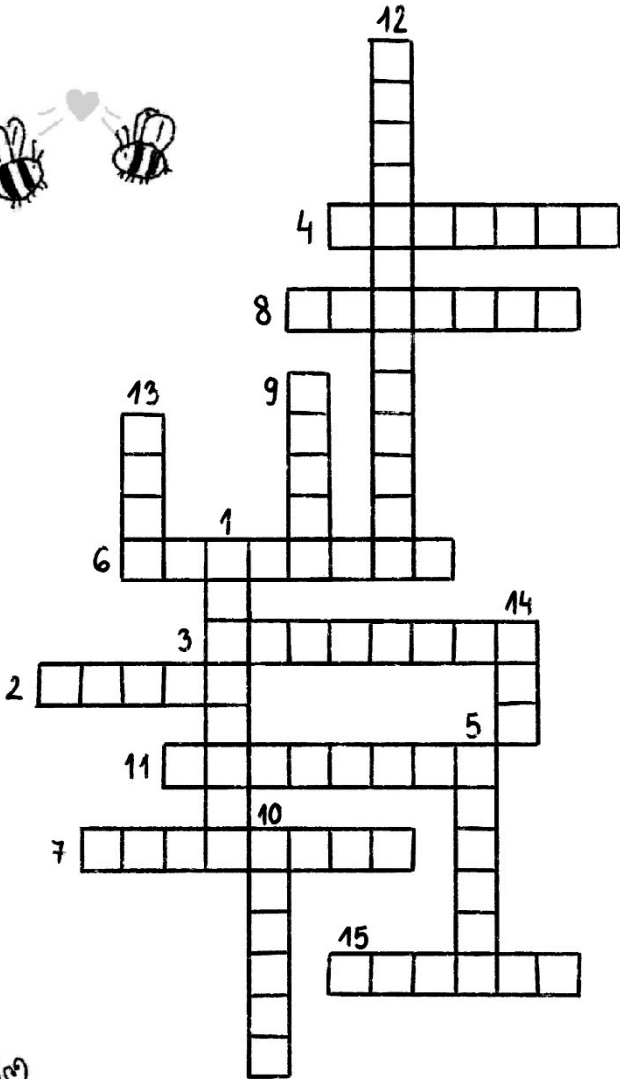
Grecisti prisegajo.

POLETNA ŠOLA V ATENAH

Letošnjega septembra smo mrzlično pakirali kovčke in urejali Erasmus papirje, kajti znova se nam je obetal brezskrben in sončen teden v Atenah. Že tretjo poletno šolo nove grščine za klasične filologe organizira naš oddelek s prof. Kavčič kot pobudnico, seveda v sodelovanju s kopico tujih univerz, kot so Masarykova univerza v Brnu, Univerza v Atenah, Sienska univerza in Ohio State University, tako da smo bili res pestra družba. Po digitalnem delu izmenjave smo v Atenah preživeli pet dni, v okviru katerih smo oddelali precej ur pouka, ogledali pa smo si tudi Akropolo in čudovito izvedbo

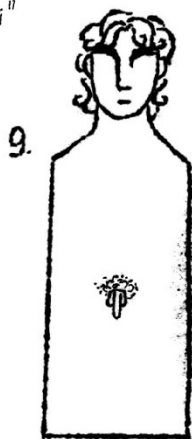
Sofoklejeve Elektre na Likavitu. Popoldanske ure so nam popestrila predavanja, nekatera seveda že znana, kot predavanje prof. Moshonasa o diglosiji, druga čisto nova, ki so nas razsvetila tudi o nam bolj neznanih področjih, kot predavanje prof. Carpinato s Univerze Ca' Foscari o grški skupnosti v Benetkah in predavanje prof. Bočkove Loudove iz Brna o bizantinski grščini.

NAVPIČNO

1. jonska filozofinja, učenjakinja in učiteljica retorike
5. dovršni preteklik
10. pripadniki helenistične filozofske šole ; "pasji"
12. posebnost grške perfektive osnove
13. grški pisec basni
14. *Journal of Hellenic Studies*

VODORAVNO

2. javni trg , mestno središče
3. Aspazijin ljubimec , grški državnik
4. železni naklon
6. bitka pri _____ ; 479 pr.n.št.
7. mesto na Siciliji, iz koder je Lizijev oče
8. stoa _____ (dorska stoa na severni strani agore)
11. helenistična filozofinja, matematičarka, astronomka, učiteljica ;
v času velikih konfliktov med pogani in kristjani
15. utemeljitelj novoplatonizma

FRANGE

-

IMPALA CICUR

-

GRŠKA ANTOLOGIJA

-

LETI BRŽ ČEBELICA

-

NICEJA

-

KROŽEK NOVOGRŠKE KNJIŽEVNOSTI

-

BRUCOPUSTOVANJE

-

KRIŽANKA